

Köttaffären, Bottna lanthandel

Köttaffären var först ambulerande. Slakten skedde i Österborg till ca 1950 av Gustaf Fredriksson, som sedan for runt med häst och vagn, senare bil och sålde. Hustrun Hilda tillverkade korv, syltor och lungmos (sylta gjord på lungor). De startade ca 1925. Sonen Hilding (Bielkhammar) for med bil utåt skärgården och Gustaf själv mot Evalund, Stegeborg och Borum med hästskjuts. Carl-Gustav fick springa runt och fråga om tanterna skulle ha något kött och sen genskjuta fadern nere på vägen. Under krigsvintrarna höll isen en bit från färjeläget att köra över.

Första bilen köptes ca 1930 en T-Ford med hel- och halvfart, som byttes 1932 mot en A-Ford. 1936 köptes en Ford V8 med flak. Till den fanns en låda (huv) som sattes på och som hissades upp i taket när den ej användes. Forden drevs med en gengasgryta fram från 1939. Under kriget förekom en hel del kvällsarbete med svartslakt. Kalvar sveptes in i en säck under transporten. Carl Gustav fick låta kalven snutta på fingrarna så höll den sig lugn under färden.

Senare byggdes en butik på nuvarande butikens plats.

Bottna lanthandel

Byggår 1940. Tillbyggdes 1957. Renoverat 1993.

Handlare: Hilding Bielkhammar

Sehlstedt, som även hade varubuss

Birger Johansson

Bo Wihammar ca 1973-86

Rigmor Forström, AnnMari Nore, syster, 5 år

Johan och Pernilla Pernes nuvarande

Chaufförer på Varubussen: Gunnel Österlöf Bo Gustafsson, Sjödalen

Göte "Musse" Wastesson

Bussen slutade att köra i början av 1970-talet.

Bråta

Affärsverksamhet mellan åren 1933 och fram på 1970-talet.

Robert Larsson. Vid slutet av 1930-talet öppnades återigen en lanthandel i Bråta. Det var Robert Larsson, som vid slutet varit förste man i Högborgs speceriaffär i Söderköping som etablerade sig som lanthandlare i Bråta. Han köpte en tomt av Bråta Västergård och lät där uppföra ett hus med affär och med bostad på övre våningen. Som mest var tre biträden anställda hos Robert Larsson, en av dem var Sven Möller. Biträdena bodde i ett rum på nedre våningen. På gården fanns bodar och uthus.

Butikens sortiment omfattade nästan allt men inte mjölk eftersom så gott som alla själva hade kor. Kött såldes inte heller i butiken. Ägg fanns däremot eftersom flera av kunderna betalade varor de köpte genom att leverera ägg, ett slags bytesaffär. Smöret som såldes var hemkärnat i gårdarna runt om. Kunderna fick smaka på smör från olika gårdar, precis som vi kan få smaka av ost innan vi handlar. Läskedrycker i modern mening fanns inte men däremot svagdricka som såldes i stora returglas. Men det var inte bara livsmedel som fanns att köpa. Där fanns trätjära, hästskor, redskap, kläder och skodon. Vid affären såldes också bensin från en manuell pump. Det som handlades skrevs upp i en bok, som varje kund hade och förvarade hemma. Utifrån uppgifterna i boken betalades det som köpts vid månadens slut.

Robert Larssons affär var modern med stora skylfönster som skyltades särskilt fint till jul.

Tidigt, redan på 1950-talet, började Robert Larsson sända ut veckoblad med

köperbudanden till kunderna. Affären var också en samlingsplats. Traktens pensionärer

hämtade sin pension vid postbilen som stannade vid affären och hade man en daglig tidning hämtades den där.

Redan före kriget hade Robert Larsson bil, vilket inte var så vanligt. Hans biträde körde en dag i veckan runt och tog upp beställningar och levererade samtidigt varor som beställts vid en tidigare rundtur. I denna rundtur ingick bland annat Torönsborg, Herrborum och Tjärholm, det vill säga områden där det fanns andra lanthandlare. Det var alltså konkurrens mellan lanthandlarna i Skällvik och Robert Larsson hade ofta lägre priser än de andra handlarna. Inför julhelgen hämtade Robert Larsson i bil kunder från områden runt i Skällvik för att de skulle julhandla hos honom. De kunderna bjöds också på julkaffe i butiken. Under kriget, då man på grund av bensinransoneringen inte kunde använda bil, genomfördes de regelbundna runturerna med häst och vagn.

Robert Larsson blev en förmögen man. Han gjorde olika affärer. Bland annat köpte han på 1940-talet två nya Volvo PV för 4 800 kronor per styck. Eftersom det var ont om bilar och stor efterfrågan kunde han sälja bilarna vidare för mer än 10 000 kronor. Han köpte också en fastighet i Söderköping, "Skohörnan" vid Hagatorget.

Han var en omtyckt person som hjälpte sina kunder på olika sätt. Bland annat förekom att han lånade ut pengar till sina kunder.

Fridhem, Bottnabo´n

Filial till Minnet i Bottna

Bottnabo´n hade ett mindre sortiment, mest specerier. Själva huset hade tidigare legat på St Bottna där Valter nu har sin vedbod. Valters farmor (1848-1934) mindes flytten.

Karlsson en vitskäggig man var handlare på tidigt 20-tal. Han hade egenheten att uttala gram med långt a-ljud.

Tant Augusta jobbade som hushållerska och biträde. Tant Augusta förestod Bott bo´n på 20-talet, passade på att sälja vid båtbyggen vid Karlshamn på lördagar när ångbåten kom. Hon fick ett barn Greta som Karlsson tog på sig faderskapet, men inte förrän på sin dödsbädd.

Fram till dess hade en annan varit skyldig för dottern.

Valter Nilssons far Axel brukade köra varor från ångbåtsbyggen vid Karlshamn till affären.

Taxa 1,50 kronor per skjuts.

Anton Strömvall början av 20-talet ägde fastigheten St Bottna och affärshuset. Senare ägare Olof Månsson från 1925.

Maria Wastesson, (gift Pettersson i Nartorp) syssling till Axel Nilsson i St Bottna, bodde i St Bottna då det var så kallt i huset.

Klara Kronqvist kom efter Maria. Klara var frälsningssoldat men spelade ändå femkort.

Anställd av Filipsson i Minnet ca 1925. Ibland möttes kunderna av en lapp på dörren. "Jag är vid gruvan" Klara bykade vid en vattenfylld håla efter ett kalkbrott mitt emot vägen till Kalle Petterssons gård.

Anna Månsson var nästa föreståndare och den sista, köpte fastigheten ca 1930.

Dahlin hade filialen, Bottnabon, som stängdes 1951.

Hagalunds affär

1915 Handlare Adolf Viktor Carlsson

1941 Handlare Ture Nilsson

Affären upphörde 1942

Kullen

Nuvarande hus bygges 1880 av

Zacharias Ingvaldsson som drev affären där fram till 1910 då han avlider. Sonen Henning Ingvaldsson 1910-1934

Astrid Pettersson 1934-1938, började 1932 som biträde.

Sortiment; "Allt" Hästskor och träskor hängde i taket, sytillbehör, tyger på översta hyllan, lagda lite snett för att få plats, sirap i tunna, sill i tunna. Kaffe, egen Zäta blandning, fanns i en säck på disken och såldes orostat, då kunderna rostade kaffe själva.

Smör, (margarin i boden) trälådor med bitsocker.

Isskåp med kylvaror.

I lösvikt såldes bland annat jäst och såpa. (Jästpaketet uppskattas att vara på 5 kg)

Såpa slogs in i gråpapper.

Påsar fanns till vissa varor. Strutar gjordes till karameller, som förvarades i glasburkar med lock på disken.

Apelsiner kom lagom till jul (30-40-tal).

(Varor som ej fanns var potatis, mjölk och grönsaker, som alla hade själva eller köpte av grannen.)

I boden på andra sidan landsvägen: Färg och tjära.

I visthusboden (den vänstra flygeln om man betraktar huset från vägen) förvarades margarin i trälådor, spik med mera.

Bakom huset fanns upplag för lysfotogen, motorfotogen och bensin.

Isdös vid den nuvarande infarten längst västerut på tomten.

Ingången till affären var på västergaveln. Inne i butiken fanns en lång disk från fönstret åt vägen och nästan bort till andra väggen. Hyllor på väggen bakom disken, lådor nertill och under disken. Lucka i golvet, Astrid hade dricka där nere.

Zacharias dotter Anna med make Karl Gustav Nilsson köpte huset 1938. Han hade inte varit "fin" nog åt henne, så de gifte sig inte förrän hennes föräldrar var döda.

Ingemar och Birgitta Johansson köpte huset 1968.

Zacharias Ingvaldsson kom med sin familj från Norrköping, Hedvigs församling.

Sonen Henning var en god skytt och en mycket duktig fiolspelare, hade enl.

uppgift även en affär på Skönbergagatan i Söderköping. Uppgiften ej kontrollerad. Han var den förste med bil i trakten ca 1924-25. Handbroms på utsidan.

På 30-talet ordnade Henning julfest för barnen i den högra flygeln (tvättstuga) med gran och gottepåsar.

Han arbetade ensam i butiken. 1930-32 hade han ett handelsbiträde Ivar Folke Ohlin.

Många handlade på bok (skrev upp) och det var svårt att få betalt av en del kunder.

En del kunder levererade varor, som smör och ägg till butiken.

Kunderna kom från Stegeborg, Borum och alla torpen runt omkring. En del kom

sjövägen till den samfällda bryggan nere vid sjön, vilket gjorde vägen kortare.

Öppettiderna var från ca kl. 8 på morgonen till ca 7 på kvällen. Kom man senare

gick man in bakvägen. Lördagar stängde man på eftermiddagen. (30-40-tal)

Postväskan kom till affären varje eftermiddag vid 13.30 tiden. Vid juletid kunde

postköraren komma så sent som vid 20.00-tiden.

Henning flyttade till S:t Olai 14 dec. 1934.

När Astrid innehade affären hämtade maken Manne varor varje måndag.

Disken och kassalådan brann upp 1995 då hela uthuslängan försvann. Ett

dokumentskrin som inköptes på auktionen 1968 finns i museet vid Skällvik.

Uppteckning av Birgitta Johansson i Kullen.

Kullen, Astrid Petterssons uppgifter

Astrid kom 1932 för att hjälpa till i affären hos Henning Ingvaldsson som köpt fastigheten av sina syskon för 5 000 kronor efter sin mors död 1928.

Henning hade då även en speceriaffär på Skönbergagatan i Söderköping, där han även bodde. 1934 övertog Astrid affären.

Sirap fanns i lösvikt i en stor tunna. Träskor hängde i taket. Tyg serviser kaffekvarnar, det fanns allt som kunde finnas i en lanthandel. Under huset fanns en liten källare, en lucka i golvet, där det fanns dricka.

Ena huset var visthusbod. Där fanns spik, hängtråd smör margarin. Köttvaror silltunna. Där fanns även en decimalvåg. Det andra bykstuga.

Bakom huset fanns en depå med lysfotogen, motorfotogen och bensin. Längst ner på tomten mot vägen fanns en isdös. De hade ett isskåp i affären.

Manne åkte varje måndag och betalade räkningar och handlade köttvaror. Ost fanns också i affären.

Det var svårt att få betalt, de flesta tog på krita. (kredit)

Det fanns bland annat 24 statare vid Stegeborg och många små torp runt Yxeltorp.

Det fanns en häst och en ko.

När Barbro föddes 1936 hade Astrid hjälp i butiken av Kalle Larsson från Aspkullen.

Det var inbrott i affären. Bland annat stals margarin. Lasse i Slatorp var den skyldige.

Albin Lind och Ture Fredriksson hade Astrid i maten(=de åt hos henne) när Tallebo och Somarhagen byggdes.

1938 lades affären ned. Då köpte Anna Nilsson fastigheten av sin bror Albin och dennes hustru Selma för 7 000 kronor.

Astrid och hennes familj flyttade från Kullen 1939 till Stolpa.

Anna och Karl Nilsson ägde huset där SkoLottas affär ligger och flyttade till Kullen.
(Hörnhuset vid Hagatorget, Prästgatan/Storgatan.

Köttboa i Sänkkärr

Gotthard Fridlund född 1898 (kallades Gotte) bedrev ända sedan 20-års ålder handel med att köpa och sälja djur, först med häst och vagn efter några år tog han körkort och köpte en lastbil, byggde ett slakteri vid torpet Sänkkärr under Hösterum som han arrenderade. I samband med att affärsrörelsen växte byggdes en köttbod som låg mellan slakteriet och boningshuset. "Köttboa" som den kallades låg åt norr och hade en stor isdös bredvid sig. Det gick det åt för isskåpet som höll varorna kalla fordrade mycket is. Hustrun Greta skötte för det mesta ruljangsen och oräkneliga är de steg hon sprang mellan husen. Affären hade inga bestämda öppettider utan man öppnade när någon ville handla!

Det var ett ganska brett sortiment man förde. Fläsk och nötkött fanns ju färskt i slakteriet varje dag, liksom blod och tarmar, som användes mycket förr, men i "köttboa" fanns det falusur-fläsk-spicke-medister-viener och prinskorv. Prinskorven kallade alla på den tiden skämtsamt för änglanubb. Sedan fanns det en korv vid namn knackvurst, den var billigast. Rökt fläsk och medvurstar, ibland leverpastej och syltor. Affären upphörde och även slakteriet, dels för att reglerna för slakterier blev strängare och att familjen flyttade till Hammartorp

1938 köpte Gotthard Fridlund gården Sänkkärr av Hösterum och flyttade "hem". Han avled 1994 nästan 96 år gammal. Dock står både slakteriet och köttboden kvar och gården ägs nu av en dotter.

Nedtecknat "Alla hjärtans dag, den 14 februari 1999"

Av

Maj-Gret Nilsson

Minnet

Handlare:

John och Beda Filipsson

Anna-Lisa och Sten Dahlin dotter till ovanstående 40-talet.

Erland Johansson och Gunnar Andersson, expedit hos Dahlin 50-tal

Birger Johansson 1955-61

Minnet förde inga köttvaror eftersom det först fanns en köttbil och senare en köttaffär, där dagens affär är belägen.

Huset som tidigare var ett enplanshus, byggdes på en våning ca 1925 av byggmästare Anton Andersson.

Beda Filipsson köpte bil ca 1925. Den körde hon själv. Dottern Anna Lisa hjälpte henne i affären.

I affärens fanns sill med mera.

Beda hade en hund Raff. När Josef i Löverum kom och handlade retade han hunden genom att skrapa med foten. Hunden skällde. Det hjälpte inte att Beda sa till.

Dahlin passade på att sälja dricka vid fotbollsmatcher. Vid hembygdsfesterna vid Herrborum hade Sture Andersson "låda på magen" och hjälpte till att sälja choklad och godis. Dahlin själv spelade såg på festerna.

Posten kom till affären. Där betalades också pensionen ut. Tre gubbar som kallades "Sov i ro" träffades där, Sven i Nyborg, Smen i Löverum och Carl Gustafs farfar. Den senare ville få sin pension utbetald utanför så ingen skulle se vad han fick.

Ingegerd Fredriksson och Ina Hansson arbetade som biträden hos Birger Johansson. De tyckte att affären skulle bjuda på kaffe vid Lucia. Birger tyckte inte det men de framhärjade. Han blev lite tjurig och pratade inte på flera dagar. Dagen kom och de såg till att många kom dit. Alla handlade. Birger bytte uppfattning och sa "Det var en bra dag!"

Birger hade för vana att buga och säga "Tackar, tackar" efter varje beställd vara. En liten pojke som betraktade honom frågade "Varför gör han så där"? Birger kunde räkna mycket snabbt i huvudet.

Birger och Erland var bröder. Erland blev träslöjdare i Minnet när affären lagts ner.

Nartorps affär

Affären Nartorp omkring 1915. Hagström, biträde i affären, klämmer en pilsner och ser ut att tacka Gud för den.

Nartorps affär startades i slutet av 1800-talet. Förste handelsmannen hette Skog. Under många år innehades affären av Amelie Nyström. Först tillsammans med sin bror, Gottfrid Nyström sedan i egen regim. Hon hade sin bostad i samma hus som affären, det var ett rum och kök. En anställd hade hon i köket, Lina Forsström. Manliga expediter var också anställda. Hagström var namnet på en av dem, han står längst fram på kortet med flaskor i famnen. I boken "Du trygga folk" kan vi läsa om honom som en godhjärtad person som lät folk handla på krita när de hade dåligt om pengar. Under de år som gruvan var igång bodde det ju mycket folk i Nartorp, då alla gruvarbetare handlade där var det säkert lönande att driva affär. Man handlade ofta på bok d.v.s. betalade en gång i månaden. I vår ägo finns numera en sådan bok, använd i Nartorps affär på 20-talet. Några speciella öppettider fanns inte i de gamla lantaffärerna.

I HANDELSBODEN:

Man kom in i en liten förstuga och sedan in i affären. Där var det ganska mörkt och trångt. Bakom dörren stod det en silltunna, och spred inte helt angenäma dofter. På disken som gick i en vinkel stod en våg och en ställning med pappersrullar. Dofterna blandades med sill, snus, bröstkarameller och mycket annat.

Nartorps affär, ägare Ameli Nyström, affärsbiträde Hagström

Det var säkert ett intressant liv att vara handlare och "betjänt" under den s.k. goda tiden. Man kunde i stort sett handla dygnet runt, var bara ägaren hemma så. Postbäraren kom varje dag gående från Sjögerum med sin postväska, posten lämnades i affären och fylldes på igen med avgående post. Postbudet hette Östberg och vandrade den dryga vägen tur och retur varje dag i ur och skur.

Sista innehavaren av Nartorps handel var Wilhelm Johansson. 1937 övertog Wilhelm Johansson affären efter Emeli Nyström.

1925	d	Utgift		1925	d	Utgift	
			26.23				51.84
Jan 19	1 1/2 ml. Bicknell	1.00	2.25	April 24	1 kg f. f. Salt		-20
	2. Riksdag	1.00	3.00		0.5 kg f. f. Salt		-15
	2. Gensetik	0.75	1.70		2. Stoff		1.80
18	1 kg Sauerstoff		-50		2. gull Salt		-45
26	5 kg Sotagen		1.35	28	1 ed 14 mm Knottmörst		2.00
April 2	1 ml Rönneviks	1.00	-90		0.250 kg Sotagen		-70
	1/2. Flanell	1.00	1.50	29	2 kg Sapa		-58
	5.4 kg Sotag	0.75	4.25		0.2. Sotag		-90
11	1 kg Viskningar, f. f. Salt		1.80		2 kg Sotagen		-54
	Kjortlinsvill		-25		10 st Sotagen		-50
	1.5 kg f. f. Salt		-20		1 buk Sotagen		-45
	1 kg f. f. Salt		-20		2 ed Sotagen		-20
16	1.5 kg Sotagen		-90	May 9	2 kg Sotagen	0.75	1.75
17	0.570 kg Sotagen		3.99		1. Viskningar, f. f. Salt		1.70
20	0.1... Sotag		-45		1.5 kg Sotagen	0.75	60
21	2. Sapa		-28	11	Sotagen Sotagen	2.00	1.00
	2. Sotagen		-75	12	Sotagen	1.00	-30
	1. Sotagen		-76	13	1.7 kg Sotagen	0.75	3.40
	f. f. Salt 1/2. Sotag	1.00	1.00		1 kg Viskningar, f. f. Salt		1.70
			51.84				69.54

Passdals handel

Passdals Handel

Från början var handeln i Passdals kvarn. Än idag syns skylten Diversehandel. Denna affär innehades troligen av arrendatorn Månsson. Varorna hämtades med häst och vagn vid Fruglöts brygga, dit skärgårdsbåten Maria kom varje fredagsmorgon. Sedan öppnade Syskonen Ester, Axel och Märtha von Kothen affär i flygelbyggnaden vid gården Passdal. Fröken Ester var den som mest betjänade kunderna. 1925 byggdes affären vid Rullerum inte långt från Passdal. Då handlanden Verner Nord hade en mindre lastbil för varutransport från Norrköping fick även Passdalsaffären hjälp med transporter. Affären vid Passdal upphörde 1941.

Sjögerums affär

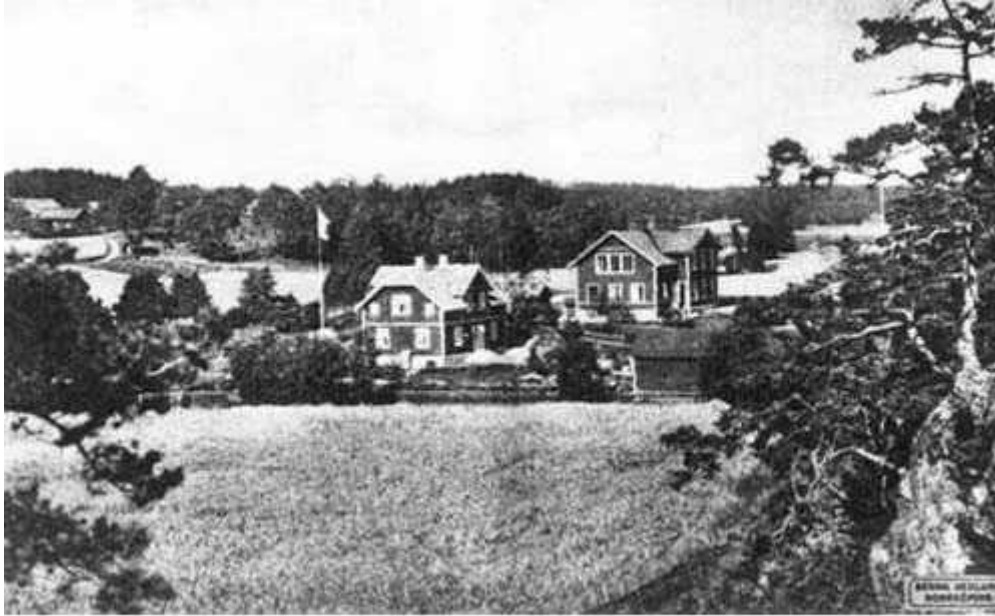
1897 Innehavare Edvard Leander Schedin
1901 Hette ägaren Adler Sevin Alvinge

1907 Ny ägare med namnet Gustav Fredrik Schedin

1922 Övertog Einar Jonsson affären

1944 kom affärens siste ägare Erik Karlsson, han drev den till 1960 då han flyttade och övertog en affär i Vånga.

Solhems affär

SOLHEM, KULLBORG

Affären vid Solhem innehades 1914-1955 av Gustav Bergstedt. Till hjälp i affären hade han sin dotter Ingrid Bergstedt. Denna affär var som man förstår genom sitt ypperliga läge vid skolan särskilt omtyckt av traktens alla skolbarn. Solhem är den enda av alla affärer i trakten vars interiör är bevarad, sedan den lades ner.

Utdrag från intervju med Ingrid Bergstedt:

Ingrid berättar här om olika episoder från tiden i Solhem:

Kunder i affären: De kom ofta med häst och vagn och man hade stall så de kunde ställa ifrån sig hästarna. Patronerna hade springpojke med sig som tog hand om hästarna.

Man prutade gärna i affären.

En kund kom en gång för att köpa en vas men hade ej några blommor att sätta i vasen, då sa mamman att vi har så fina löjtnanthjärtan i trädgården så frun kan få sätta i vasen. När damen fick se dem sa kunden det där var ju fina blommor så då nöjer jag mig med dem.

En kund som inte ville visa att hon snusade lät den utgiften gå utanför notan så inte det skulle märkas.